

بررسی مقایسه‌ای نظام ارزشی زوج‌های عادی و متقاضی طلاق در شهرستان گناباد

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۲/۳۰

سال سیزدهم، شماره اول، پاییز ۱۳۹۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۴/۱

شماره صفحه: ۷۸-۵۱

بی‌بی اقدس اصغری^۱

چکیده

همگام با تغییرات فنی و تکنولوژیکی جامعه، در عین حالی که ارزش‌های سنتی حوزه خانواده هنوز تا اندازه زیادی به قوت خود باقی‌اند اما ارزش‌های مدرن نیز آرام آرام و به تدریج در حال شکل‌گیری هستند. این ارزش‌ها وقتی بین زوجین متضاد و ناهمگون باشند در میزان رضایت زناشویی و پایداری خانواده اثر بسزایی دارند. نداشتن تفاهم اخلاقی، بخشی از علل مهم آمار طلاق در ایران است که به ارزش‌ها بازمی‌گردد. این تحقیق با هدف مقایسه نظام ارزش‌های زوجین عادی و متقاضی طلاق در شهرستان گناباد در سال ۱۳۹۵ انجام شده است. چارچوب نظری تحقیق ترکیبی از نظریه دگرگونی ارزشی اینگلهارت و نظام ارزش‌های آلپورت است. این مطالعه میدانی با روش پیمایشی به انجام رسیده است. جمعیت آماری شامل کلیه زوج‌های مراجعه‌کننده به دادگاه‌های گناباد با درخواست طلاق و همچنین زوج‌های عادی همین شهرستان بوده‌اند. با توجه به محدودیت‌های پژوهش، روش نمونه‌گیری در مورد دو گروه مورد مطالعه متفاوت انتخاب شده است. برای زوج‌های متقاضی طلاق از روش نمونه‌گیری غیرتصادفی به شیوه گلوله برفی استفاده شده و در مورد گروه زوج‌های عادی نیز به شیوه تصادفی ساده انجام پذیرفته است. حجم گروه زوج‌های متقاضی طلاق ۳۰ زوج (۳۰ زن و ۳۰ شوهر) و گروه عادی نیز به همان اندازه یعنی ۳۰ زوج (۳۰ مرد و ۳۰ زن) بود. نتایج آزمون فرضیات نشان داد که بین این دو گروه از زوجین، به جز در نظام ارزش‌های دینی در تمام ۵ ارزش دیگر مورد نظر آلپورت تفاوت معنادار وجود دارد. و این بیانگر این معناست که در جامعه، ارزش‌های مادی جای ارزش‌های فرامادی را گرفته‌اند. بیشترین تفاوت دو

گروه زوجین بر اساس میانگین محاسبه شده در حوزه ارزش‌های نظری و کمترین آن در حوزه ارزش‌های دینی است.

واژگان کلیدی: نظام ارزش‌ها، دگرگونی ارزشی اینگلههارت، زوجین عادی و متقاضی طلاق

مقدمه و بیان مسأله

یکی از بنیادی‌ترین عوامل بقای یک جامعه، ترسیم خط‌مشی‌های لازم در روابط اعضای آن است. ازدواج که به‌عنوان ابزاری برای تکثیر نسل‌ها در هر جامعه‌ای مدنظر قرار می‌گیرد، یکی از مهم‌ترین بسترهای رابطه میان اعضای یک جامعه است. در ازدواج، هر چند خط‌مشی مشخص برای رابطه بین دو نفر به نام زن و شوهر ترسیم می‌شود، اما تأثیر این خط‌مشی تنها شامل این دو نفر نیست، بلکه تمامی عناصر آن جامعه را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد. بنابراین، یکی از نکات مهمی که در امر ازدواج اهمیت پیدا می‌کند، شباهت‌ها و تفاوت‌هایی است که افراد در نگرش‌ها و ارزش‌های خود بدان پای‌بند هستند. این ارزش‌ها می‌تواند در بقاء و یا عدم بقای روابط زوجین تأثیر به‌سزایی بگذارد. آنچه امروز، به‌عنوان تفاهم در روابط زناشویی از آن یاد می‌شود، در واقع، درک همین تفاوت‌ها و شباهت‌ها در ارزش‌هایی است که زن و شوهر به آن مقید بوده و آن را مدیریت می‌کنند. همان‌طور که پارسونز (Parsons, 1951: 35) نیز معتقد است، فرهنگ هر جامعه متشکل از نظام ارزش‌ها، عقاید و نمادهای احساسی و عاطفی هدایت‌کننده و معنابخش اعمال اجتماعی و زندگی جمعی است. در واقع، نکته اصلی توصیف پارسونز از فرهنگ در تأکیدش بر ساز و کارهایی نهفته است که به موجب آنها، ارزش‌ها به‌طور موفقیت‌آمیزی درونی می‌شوند. از این طریق، فرهنگ خود "جنبه‌های عام سازمان سیستم‌های کنش" را ایجاد می‌کند و عناصر فرهنگی فرایند ارتباطی و کنش متقابل را میانجی‌گری و تنظیم می‌کند.

به نظر اینگلههارت^۱ (۱۳۷۳: ۱۹) نیز فرهنگ نظامی از نگرش‌ها، ارزش‌ها و دانشی

است که به طرز گسترده در میان مردم مشترک است و از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود. روشه^۱ در تعریف ارزش می‌گوید: شیوه‌ای از بودن یا عمل، که یک شخص یا یک جمع به‌عنوان آرمان می‌شناسد و رفتار یا رفتارهایی را که بدان نسبت داده می‌شود، مطلوب و مشخص می‌سازد (روش، ۱۳۷۹: ۷۶). همان‌طور که زاهدی و خضرنژاد (۱۳۹۲) نشان داده‌اند، با تغییرات فناوری موجود در جامعه، ارزش‌های سنتی حوزه خانواده هنوز تا اندازه زیادی به قوت خود باقی‌اند و ارزش‌های غیرسنتی نیز آرام آرام و به تدریج در حال شکل‌گیری هستند. این ارزش‌ها وقتی که بین زوجین متضاد باشند، در رضایت زناشویی و پایداری خانواده اثر به‌سزایی دارند. بخشی از علل مهم آمار طلاق در ایران، نداشتن تفاهم اخلاقی است که به ارزش‌ها بازمی‌گردد.

چنانچه این تفاوت‌ها و شباهت‌ها در ارزش‌هایی که زوجین به آن مقید هستند، مورد توجه قرار نگیرد، چه بسا امکان ادامه رابطه زوجیت فراهم نشده و لاجرم زن وشوهر را به سوی جدایی سوق دهد. بر همه ما مسلم شده است که این جدایی می‌تواند چه هزینه‌های هنگفتی هم برای زوجین و هم برای جامعه پیرامونی آنها داشته باشد. شهرستان گناباد از شهرستان‌های جنوبی در استان خراسان رضوی است که همگام با تحولات ایجاد شده در سطح کلان جامعه، تحت تأثیر قرار گرفته و متأسفانه آمار بالایی از طلاق و طلاق توافقی را نشان می‌دهد. از این‌رو، هدف اصلی این پژوهش بررسی مقایسه‌ای ارزش‌های زوج‌های عادی و متقاضی طلاق در شهرستان گناباد است. در خلال تحقق این هدف، پاسخ به سؤالات زیر مورد توجه بوده است:

- ۱- آیا در ارزش‌های نظری بین زوج‌های عادی و متقاضی طلاق، تفاوت وجود دارد؟
- ۲- آیا در ارزش‌های اقتصادی بین زوج‌های عادی و متقاضی طلاق، تفاوت وجود دارد؟
- ۳- آیا در ارزش‌های سیاسی بین زوج‌های عادی و متقاضی طلاق، تفاوت وجود دارد؟
- ۴- آیا در ارزش‌های اجتماعی بین زوج‌های عادی و متقاضی طلاق، تفاوت وجود دارد؟
- ۵- آیا در ارزش‌های دینی بین زوج‌های عادی و زوج‌های متقاضی طلاق، تفاوت وجود دارد؟

۶- آیا شباهت زوج‌های عادی در ارزش‌های لذت‌جویی از زوج‌های متقاضی طلاق، بیشتر است؟

پیشینه پژوهش

در خصوص نظام ارزشی و مقایسه ارزش‌ها و نگرش‌ها، مطالعات زیادی صورت گرفته است که نتایج این مطالعات، از نظر زمان بسیار قدیمی هستند و به همین سبب، محقق سعی کرده است به مطالعات جدیدتری اکتفا کند که به موضوع تحقیق حاضر نزدیک باشد. زاهدی و خضرنژاد (۱۳۹۲) در پژوهشی سعی کرده‌اند که علل تغییر ارزش‌ها در حوزه خانواده در شهر بوکان را بررسی کنند. در این تحقیق که به روش پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسش‌نامه به اجرا درآمده، واحد تحلیل فرد و سطح تحلیل خرد است. جامعه آماری آن مجموعه افراد ۱۵ سال و بالاتر اعضای خانواده‌های شهر بوکان می‌باشند. حجم نمونه ۳۹۴ نفر و شیوه نمونه‌گیری، خوشه‌ای چندمرحله‌ای است. ابزار سنجش، پرسشنامه‌ی ۶۷ سؤالی بوده است. نتایج تحقیق بیانگر آن است که از میان متغیرهای مستقل تحقیق، سرمایه درونی بیشترین تأثیر را بر ارزش‌های حوزه خانواده، بویژه ارزش‌های غیرسنتی داشته است، به این معنی که با افزایش سرمایه درونی خانواده، ارزش‌های غیرسنتی خانواده بیشتر شده و در عوض، ارزش‌های سنتی کاهش یافته است. جهت‌گیری عام‌گرایی و سرمایه بیرونی از دیگر متغیرهای اثرگذار مثبت و معنی‌دار بر ارزش‌های غیرسنتی خانواده هستند. نتایج تحقیق بازگوی آن است که میان پایگاه اقتصادی- اجتماعی خانواده و ارزش‌های آن، ارتباط معنی‌داری وجود ندارد. این نتایج هم‌چنین نشان می‌دهد که ارزش‌های سنتی حوزه خانواده هنوز تا اندازه زیادی به قوت خود باقی‌اند و ارزش‌های غیرسنتی نیز آرام آرام و به تدریج در حال شکل‌گیری هستند.

آزاد ارمکی و ظهیری‌نیا (۱۳۸۹)، در صدد هستند با بهره‌گیری از نظریه‌های مربوط به تغییرات فرهنگی، ضمن شناخت وضعیت سنخ‌های ارزشی در بین اعضای خانواده ایرانی (والدین و فرزندان)، به بررسی تغییرات فرهنگی در خانواده بپردازند. داده‌های

این تحقیق با تکمیل ۳۹۳ پرسشنامه (۲۰۰ نفر والدین و ۱۹۳ نفر فرزندان) به روش مصاحبه حضوری، از خانوارهای ساکن در شهر بندرعباس، گردآوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل از بررسی وضعیت سنخ‌های ارزشی، نشان می‌دهد که هم والدین و هم فرزندان، ارزش‌های مادی را نسبت به ارزش‌های فرامادی، در اولویت بالاتری قرار می‌دهند. هم‌چنین نتایج بیانگر آن است که میزان رضایت از زندگی، تعامل اجتماعی و احساس خوشبختی فرزندان، بیشتر از والدین است و در مقابل، والدین بیشتر به ارزش‌های مذهبی و خانوادگی توجه دارند. این مسأله احتمالاً به دلیل تأکید بیشتر والدین بر ارزش‌های سنتی، مذهبی و خانوادگی باشد که این خود نیز تحت تأثیر شرایط اجتماعی شدن افراد، در دوران اولیه زندگی‌شان است. در یک جمع‌بندی کلی می‌توان گفت، به دلیل برآورده نشدن نیازهای اولیه افراد در هر دو گروه از پاسخگویان (والدین و فرزندان)، اولویت‌های ارزشی بیشتر به سمت ارزش‌های مادی گرایش دارد. در واقع، علی‌رغم ظهور و نمود بُعد سخت توسعه در جامعه آماری، بُعد نرم توسعه (تغییرات فرهنگی و ارزشی متناسب) هنوز تحقق نیافته است.

وثوقی و رضائیان (۱۳۹۳)، به بررسی جامعه‌شناختی تغییرات فرهنگی در مناطق لک‌نشین پرداختند. پشتوانه نظری تحقیق، نظریه دگرگونی فرهنگی رونالد اینگلهارت بوده و جامعه آماری تحقیق شامل مردان و زنان بالای ۱۵ سال ساکن در استان لرستان (مناطق لک‌نشین) می‌باشد که حجم نمونه‌ای به تعداد ۳۸۴ نفر از سه شهر نورآباد، کوه‌دشت و الشتر انتخاب شده است. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه بوده و نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که به زبان اینگلهارتری جامعه لک در دوره کمپایی به سر می‌برد و از سویی دیگر، این نتایج نشان می‌دهد که مهم‌ترین اولویت‌های ارزشی افراد، ارزش‌های مادی هستند و هنوز این افراد، به سطح ارزش‌های فرامادی نرسیده‌اند.

عظیمی هاشمی و دیگران (۱۳۹۴) شناسایی ارزش‌ها، نگرش‌ها و کنش‌های نسل جوان دانشجویی در شیوه‌های همسرگزینی و روابط پیش از ازدواج و هم‌چنین میزان همسویی ارزش‌ها، نگرش‌ها و کنش‌های مذکور با نسل پیشین را مورد واکاوی قرار داده‌اند. روش تحقیق مطالعه‌ی فوق، کمی و پیمایشی است که با توجه به عمق و حساسیت موضوع

مطالعه، مطالعات اکتشافی و مصاحبه‌های کیفی عمیق، پیش زمینه طرح‌ریزی و اجرای پیمایش قرار گرفته است. جامعه آماری پژوهش، دانشجویان دانشگاه‌های استان خراسان رضوی‌اند که با استفاده از شیوه نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای، تعداد ۱۴۰۰ نفر به‌عنوان حجم نمونه در نظر گرفته شده‌اند. یافته‌های مطالعه حاضر مؤید تفاوت‌های بین نسلی و درون‌نسلی در خصوص ارزش‌های همسرگزینی و رابطه با جنس مخالف است. دانشجویان به‌طور مشهودی تمایل دارند، همسرشان را خودشان انتخاب کنند. نزدیک به یک سوم نسل جوان، دوستی دوجنس مخالف را نمی‌پذیرند که این نسبت در نسل قبل حدوداً دو برابر است. نیمی از جوانان با شرایط خاص و بقیه به راحتی این رابط را می‌پذیرند که بررسی‌های عمیق‌تر نشان داد این نسبت‌ها هم، مؤید تفاوت‌های بین‌نسلی و هم درون‌نسلی در مورد این موضوع است. نتایج در خصوص نوع رابطه با جنس مخالف، حاکی از شکاف و قطبی شدن ارزشی در نسل جوان دانشجویان است. هم‌چنین تفاوت معنی‌دار بین نسلی نیز در این مورد وجود دارد. ۴۰٪ از جوانان دانشجویان، علاوه بر نگرش مثبت به دوستی با جنس مخالف، این دوستی را در عمل تجربه کرده‌اند.

بهشتیان (۱۳۹۵) در تحقیقی با عنوان "بررسی مقایسه‌ای ملاک‌های ازدواج زوج‌های در شرف ازدواج دوم با ملاک‌های آنها در ازدواج اول" انجام گردیده است. جامعه آماری این تحقیق شامل همه زوج‌هایی است که در شهر تهران در سال ۱۳۹۴ قصد ازدواج دوم داشته‌اند. نمونه‌گیری به‌صورت نمونه‌گیری در دسترس بوده و شامل ۵۰ زوج در شرف ازدواج می‌باشد که در سال ۱۳۹۴ به مراکز مشاوره مراجعه نموده‌اند. در این پژوهش، ده ملاک اصلی ازدواج به وسیله پرسشنامه محقق ساخته مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج تحقیق نشان داد که ملاک‌های ظاهری، تحصیلات، اقتصاد و رضایت خانواده زنان و مردان در ازدواج اول و دوم تفاوتی ندارد، در حالی که ملاک‌های فرهنگی و قومی، مذهبی، روان‌شناختی، شرایط خانواده و علائق مشترک زنان و مردان در ازدواج اول و دوم متفاوت است و ملاک عشق در زنان در ازدواج اول و دوم متفاوت بوده و در مردان، تفاوتی نداشته است.

عباسی مولید (۱۳۹۰) پژوهشی در خصوص رابطه‌ی تعهد زناشویی با ارزش‌های

فرهنگی (ایرانی، اسلامی) زوجین انجام داده است. در این مطالعه، ۶۰ نفر (۳۰ زوج واقعی) از شهر بیرجند به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند و مقیاس تعهد زناشویی و پرسشنامه‌ی ارزش‌های محقق‌ساخته فرهنگی، برای ارزیابی میزان تعهد و ارزش‌های فرهنگی آنان تکمیل گردید. یافته‌ها نشان از رابطه بین تعهد زناشویی و ارزش‌های فرهنگی زوجین دارد.

امام‌جمعه‌زاده، رحیمی و حاتمی نسب (۱۳۹۱) در تحقیق خود با روش توصیفی-تبیینی به بررسی گرایش جوامع فراصنعتی به ارزش‌های پسامادی‌گرایانه براساس نظریه اینگلهارت پرداختند. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که تغییرات نسلی، آموزش عالی و غیره مخصوصاً در مواقعی که این جوامع در شرایط رونق اقتصادی به سر می‌برند، در گرایش مردم به سوی ارزش‌های پسامادی‌گرایی مؤثر بوده‌اند.

مطالعه گانت (Gaunt, 2011) به بررسی نقش شباهت زوجین در رضایت زناشویی در میان ۲۴۸ زوج پرداخته است. رابطه میان شباهت‌های همسران و معیارهای ارتباطی مورد بررسی قرار گرفت. به‌عنوان فرضیه، شباهت بیشتر بین شرکاء با سطوح بالاتر رضایت زناشویی و سطوح پایین با اثرات منفی همراه بود. به‌طور خاص، شباهت در حوزه‌های شخصیت و ارزش‌های جنسیتی، با ابعاد روابط ارتباطی بیشتری را نشان می‌دهد تا شباهت در حوزه‌های نگرش و دین‌داری.

هال (Hall, 2006) در تحقیق خود به بررسی معنی ذهنی از "مؤسسه ازدواج" می‌پردازد که بزرگسالان جوان و متأهل، براساس نظام (یا مجموعه‌ای) از باورهای مربوط به ازدواج دارند. براساس نظریه "کنش متقابل نمادین"، استدلال می‌شود که معنای ازدواج این است که چگونه مردم قبل و در طول ازدواج (عملکرد زناشویی)، رفتار می‌کنند.

لاپلانت، میلر و مالهرب (Laplante, Miller, Malherbe: 2006) در پژوهش خود استدلال می‌کنند که تغییرات مهم در رفتار مربوط به خانواده و زندگی جنسی که در نیمه دوم قرن بیستم در کبک^۱ مشاهده شد.

نتیجه یک تحول بزرگ در پایه نظام هنجاری است که توسط اعضای گروه اصلی مذهبی - اجتماعی کبک و کاتولیک‌های فرانسوی‌زبان، به اشتراک گذاشته شده است. با استفاده از داده‌های نظرسنجی گالوپ^۱، نویسندگان در این تحقیق تحول عقاید کاتولیک‌های فرانسوی‌زبان کبک و پروتستان‌های انگلیسی‌زبان اونتاریو^۲ را در امور مربوط به رفتار جنسی و خانوادگی از سال ۱۹۵۰ میلادی تا شروع سال ۲۰۰۰ میلادی با هم مقایسه می‌کنند. نتیجه کلی این است که تحول تفاوت‌ها بین دو گروه با فرضیه آنها سازگاری دارد.

چارچوب نظری پژوهش

مشهورترین نظریه در زمینه دگرگونی ارزش‌ها، نظریه "دگرگونی ارزشی اینگلهارت" است که معتقد است در اثر فرایند جهانی شدن، ارزش‌های مادی جای ارزش‌های فرامادی را می‌گیرند. از نظر او، هر کشوری که از شرایط ناامنی اقتصادی به سوی امنیت نسبی حرکت کند، این فرایند در آن ایجاد می‌شود. اینگلهارت با دو فرضیه، دگرگونی ارزشی را پیش‌بینی می‌کند. اولین فرضیه، فرضیه کمیابی است، یعنی اولویت‌های ارزشی فرد منوط به محیط اجتماعی - اقتصادی اوست. بدین معنی که بیشترین اولویت را چیزهایی دارند که کمتر عرضه می‌شوند و در کوتاه‌مدت رخ می‌دهند. پس وقتی شرایط اقتصادی در جامعه‌ای خوب نیست، انسان‌ها در آن جامعه، رو به ارزش‌های فرامادی می‌آورند. فرضیه دوم، اجتماعی شدن است که ارزش‌های فرد وابسته به فرایند جامعه‌پذیری اوست که در بلندمدت در انتقال و جایگزینی نسلی، خود را نشان می‌دهند. اما در پاسخ این‌که این ارزش‌ها کدامند، باید به نظام ارزشی افراد مراجعه کرد. در این زمینه، از نظریه آلپورت (Allport, 1955) درباره نظام ارزش‌ها استفاده شده است. طبق دیدگاه آلپورت، شخصیت یک نظام واحد روانی - جسمانی است که فرد از طریق آن، با دنیای خویش در تعامل و ارتباط است. طبق این تعریف، شخصیت یک نظام کلی است که از دو زیرنظام روان‌شناختی و جسمانی تشکیل شده است. مثل هر نظام دیگر، نظام شخصیت

-
1. Gallup
  2. Ontario

نیز به شیوه‌ای واحد و متحد کار می‌کند. بنابراین، این زیرنظام‌ها باید در یک نظم و هماهنگی خاصی کار کنند، تا نظام شخصیت بتواند عمل کند. عملکرد شخصیت، تعامل با دنیای اطراف است برای ارضای نیازها و رسیدن به اهداف.

به عقیده آلپورت، برای این‌که شخصیت بتواند به یک شیوه واحد عمل کند، نیازمند وحدت و یکپارچگی است. یعنی همان چیزی که آلپورت از آن به "فلسفه وحدت و یکپارچگی" تعبیر می‌کند. باید توجه داشت که آلپورت با این اصطلاح درصدد اشاره کردن به فلسفه به معنای سنتی آن نیست، بلکه مراد وی از اصطلاح مزبور، یک نظام ارزشی کلی است که به تمام زندگی، معنا و انگیزه می‌بخشد (میردریگوندی، ۱۳۸۲: ۷۹). آلپورت شش نظام ارزشی اساسی را تعیین می‌کند. به عقیده وی، تمام انسان‌های دنیا از این شش نظام استفاده می‌کنند و هیچ انسانی از این شش نظام خارج نیست و به غیر از این نظام‌های ارزشی کلی و اساسی، نظام ارزش دیگری وجود ندارد. این نظام‌ها عبارتند از: ارزشهای نظری و علمی^۱، ارزش‌های سیاسی^۲، ارزش‌های زیبایی‌شناختی^۳، ارزش‌های اقتصادی^۴، ارزش‌های اجتماعی (پایگاه و منزلت)^۵ و نظام ارزش‌های دینی^۶. در بخش تعریف متغیرها، تعریف آلپورت از هریک از این شش نظام ارزشی آمده است. او در نهایت، نظام ارزش‌های دینی را مهم‌ترین نظام ارزشی قلمداد می‌کند.

روش پژوهش

روش انجام پژوهش در این مطالعه از نوع پیمایشی بوده است. جمعیت آماری این پژوهش زوج‌های مراجعه‌کننده به دادگاه گناباد با درخواست طلاق و زوج‌های عادی همین شهرستان در سال ۱۳۹۵ بوده‌اند. با توجه به روش‌های معرفی شده در نمونه‌گیری در پژوهش‌های آزمایشی، محقق تلاش کرده است با ترکیب دو روش همسان‌سازی و

-
1. Theoretical value system
  2. Political Values
  3. Aesthetic Values
  4. Economic Values
  5. Social Values
  6. Religious value System

انتخاب تصادفی دو نمونه گواه و آزمایش را انتخاب کند. از آنجا که کمترین میزان نمونه برای تعمیم‌پذیری ۳۰ نمونه است، ۳۰ زوج در هر گروه انتخاب شد. حجم نمونه در مورد گروه زوج‌های متقاضی طلاق ۳۰ زوج (۳۰ زن و ۳۰ شوهر) و در مورد گروه عادی ۳۰ زوج (۳۰ مرد و ۳۰ زن) بود.

فرضیات پژوهش

فرضیه اول: بین زوج‌های عادی و زوج‌های متقاضی طلاق در ارزش‌های نظری، تفاوت وجود دارد.

فرضیه دوم: بین زوج‌های عادی و زوج‌های متقاضی طلاق در ارزش‌های اقتصادی، تفاوت وجود دارد.

فرضیه سوم: بین زوج‌های عادی و زوج‌های متقاضی طلاق در ارزش‌های سیاسی، تفاوت وجود دارد.

فرضیه چهارم: بین زوج‌های عادی و زوج‌های متقاضی طلاق در ارزش‌های دینی، تفاوت وجود دارد.

فرضیه پنجم: بین زوج‌های عادی و زوج‌های متقاضی طلاق در ارزش‌های اجتماعی، تفاوت وجود دارد.

فرضیه ششم: بین زوج‌های عادی و زوج‌های متقاضی طلاق در ارزش‌های زیبایی‌شناختی، تفاوت وجود دارد.

تعاریف متغیرها

تعریف هر کدام از این شش نظام ارزشی، از دیدگاه آلپورت بدین گونه است:

نظام ارزش‌های نظری

در این نظام، فرد به علم و دانش، آن هم به جنبه نظری و انتزاعی آن و نه معنای عملی و عینی آن، بهاء می‌دهد. هدف عمده او، تحقیق دانش و افزایش یافته‌های علمی است،

به گونه‌ای که اصلاً با جنبه‌های کاربردی و عملی آن‌ها کاری ندارد. وی تشنه‌ی علم و دانش است و صرفاً می‌خواهد که بخواند و بخواند.

نظام ارزش‌های اقتصادی

در این نظام ارزشی، فرد به پول و ثروت بهاء می‌دهد. هدف اصلی او در زندگی جمع‌آوری پول و ثروت زیاد، تا جایی است که امکان دارد. او به هیچ چیز غیر از پول و ثروت نمی‌اندیشد. حتی ممکن است از خواب و خوراک و خانواده خود بگذرد تا به پول بیشتر برسد.

نظام ارزش‌های سیاسی

در این نظام ارزشی، فرد به قدرت و سیاست ارزش و اهمیت می‌دهد. آلپورت عقیده دارد که کسب قدرت و مهار دولت‌ها و ملت‌ها از مهم‌ترین اهداف در زندگی می‌باشند. هدف اصلی چنین فردی در زندگی، یادگیری شیوه‌ها و فنون جدید سیاست و یافتن شیوه‌ای برای قرار دادن خود در یک موقعیت قدرت سیاسی می‌باشد.

نظام ارزش‌های اجتماعی

در این نظام، فرد به افراد و ارتباط بین آنان اهمیت می‌دهد. هدف اصلی وی در زندگی، رشد و گسترش ارتباطات دلسوزانه و محبت‌آمیز با دیگران است. هم‌چنین ممکن است چنین فردی درصدد یافتن راه‌هایی باشد تا از طریق آن‌ها رفاه و آسایش عمومی مردم را بالا ببرد. چنین فردی همواره به دنبال کسب رضایت مردم و کسب وجهه و موقعیت اجتماعی است.

نظام ارزش‌های مذهبی

در این نظام، فرد اعتقاد دارد که ارزش‌های دینی، بالاترین، مقدم‌ترین و ضروری‌ترین ارزش‌هاست. هدف اصلی او در زندگی این است که زندگی‌اش را به شیوه‌ای عملی کند

که با باورهای دینی اش سازگار باشد.

نظام ارزش‌های زیبایی‌شناختی (هنر)

در این نظام، فرد عقیده دارد که زیبایی مهم‌ترین و ارزشمندترین چیز در زندگی است. هدف اصلی او در زندگی، رشد توانایی‌های هنری خود و درگیر شدن با اعمال و حرکاتی است که زیبایی را در سطح عمومی و خصوصی افزایش می‌دهد (میردریگوندی، ۱۳۸۲: ۷۹).

تعریف عملیاتی متغیرهای پژوهش

از آنجا که برای ساخت پرسشنامه، محقق از طیف لیکرت پنج گزینه‌ای استفاده کرده است و تعداد گویه‌ها برای هر بُعد چهار گویه است، پس نحوه نمره‌گذاری شبیه هم است. گزینه‌ها از کاملاً موافق (نمره ۵)، موافق (نمره ۴)، متوسط (نمره ۳)، مخالفم (نمره ۲)، کاملاً مخالف (نمره ۱) تعریف شده است. بر اساس پاسخی که هر یک از زوجین داده‌اند، ابتدا نمره تک‌تک آنها در شاخص اخذ شده و سپس در سه دسته اعتقاد قوی، (نمره ۱۴-۲۰)، متوسط (نمره ۹-۱۴) و ضعیف (نمره ۴-۹) دسته‌بندی شده‌اند. برای جلوگیری از حجم اضافی در پژوهش، ابتدا به تعریف نظری متغیرها پرداخته شد، سپس در جدول ۱، گویه‌های مربوط به هر بُعد آمده است.

جدول ۱) گویه‌های سؤال شده از افراد نمونه برای سنجش ابعاد شش‌گانه نظام ارزش‌ها

گویه‌های نظام ارزش‌های نظری	گویه‌های نظام ارزش‌های اقتصادی
انسان بایستی به‌طور مداوم در به‌دست آوردن علوم جدید تلاش کند.	این روزها اگر پول نداشته باشیم، هیچ کس برای‌مان اهمیتی قائل نیست.
حتماً نباید علمی را که یاد می‌گیریم، کاربردی برای‌مان داشته باشد.	پول و ثروت حرف اول و آخر را در روابط انسان‌ها می‌زند.
انسان‌ها باید حتماً روزی چند ساعت مطالعه داشته باشند.	حاضریم از خواب و خوراک خود بگذریم، تا پول بیشتری به‌دست آوریم.
انسان‌ها باید به علوم تخیلی و کشف ناشناخته‌ها بیشتر بپردازند.	داشتن پول زیاد برای‌مان از اهمیت زیادی برخوردار است.
گویه‌های نظام ارزش‌های سیاسی	گویه‌های نظام ارزش‌های اجتماعی
دوست دارم قدرتی داشته باشم که بتوانم بر دیگران ریاست کنم.	کسب رضایت مردم برای‌مان از مهمترین اولویت‌هاست.
تمامی تلاش‌م را می‌کنم تا بتوانم بر اطرافیانم تأثیر بگذارم.	هر کاری که بتوانم برای رفاه عموم مردم انجام می‌دهم.
دوست دارم نماینده شهرم در مجلس بشوم.	حاضریم بخشی از درآمد ماهیانه‌مان را برای افراد نیازمند اختصاص دهیم.
آرزو دارم روزی سیاستمدار معروفی بشوم.	حاضریم از یک کودک معلول و یا یتیم در خانواده‌مان شخصاً نگهداری کنیم.
گویه‌های نظام ارزش‌های دینی	گویه‌های نظام ارزش‌های زیبایی‌شناختی (هنری)
در انتخاب دوستانم، مهمترین اولویت‌م اعتقادات مذهبی افراد است.	به نظرم تناسب اندام و زیبایی چهره در زندگی بسیار مهم است.
اعتقادات مذهبی دوستانم به خود آنها مربوط است و برای‌مان اهمیتی ندارد.	از این‌که اضافه وزن داشته باشم، بسیار ناراحت می‌شوم.
برای‌مان به‌جا آوردن مناسک مذهبی بسیار مهم است.	از خلق یک اثر هنری زیبا، بسیار لذت می‌برم.
خواندن نماز اول وقت، خیلی برای‌مان اهمیت دارد.	فکر می‌کنم استعداد خوبی در کارهای هنری دارم.

یافته‌های پژوهش

توصیف متغیرهای زمینه‌ای

مطابق با جدول ۲ از نظر گروه سنی، مدت زندگی مشترک و تعداد فرزندان، تفاوت زیادی در درصد فراوانی بین متقاضیان طلاق و زوجین عادی وجود ندارد که بتوان گفت، علت طلاق باشد.

جدول ۲) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب گروه سنی، مدت زندگی مشترک و تعداد فرزندان

دسته‌ها			متقاضی طلاق			عادی
گروه سنی	فراوانی	درصد	درصد معتبر	فراوانی	درصد	درصد معتبر
زیر ۲۵ سال	۲۷	۴۵	۴۵	۵۱	۸۵	۸۵
بین ۲۵-۳۰ سال	۲۴	۴۰	۴۰	۷	۱۱/۶۷	۱۱/۶۷
بالای ۳۰ سال	۹	۱۵	۱۵	۲	۳/۳۳	۳/۳۳
جمع	۶۰	۱۰۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰	۱۰۰
مدت زندگی مشترک			متقاضی طلاق			عادی
مدت زندگی مشترک	فراوانی	درصد	درصد معتبر	فراوانی	درصد	درصد معتبر
زیر ۲ سال	۳۶	۶۰	۶۰	۳۰	۵۰	۵۰
بین ۲-۵ سال	۱۸	۳۰	۳۰	۲۴	۴۰	۴۰
بالای ۵ سال	۶	۱۰	۱۰	۶	۱۰	۱۰
جمع	۶۰	۱۰۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰	۱۰۰
تعداد فرزندان			متقاضی طلاق			عادی
تعداد فرزندان	فراوانی	درصد	درصد معتبر	فراوانی	درصد	درصد معتبر
۱ و بدون فرزند	۴۸	۸۰	۸۰	۴۲	۷۰	۷۰
۲-۳ فرزند	۶	۱۰	۱۰	۱۸	۳۰	۳۰
بیشتر از ۳ فرزند	۶	۱۰	۱۰	۰	۰	۰
جمع	۶۰	۱۰۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰	۱۰۰

مطابق با جدول ۳ از نظر تحصیلات، تصور از طبقه اجتماعی و نحوه انتخاب همسر نیز تفاوت چشمگیری در فراوانی بین متقاضیان طلاق و زوجین عادی وجود ندارد.

جدول ۳) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب تحصیلات، تصور از طبقه اجتماعی و نحوه انتخاب همسر

دسته‌ها			متقاضی طلاق			عادی
تحصیلات	فراوانی	درصد	درصد معتبر	فراوانی	درصد	درصد معتبر
لیسانس و بالاتر	۲۷	۴۵	۴۵	۲۱	۳۵	۳۵
فوق دیپلم	۱۵	۲۵	۲۵	۱۹	۳۱/۶۷	۳۱/۶۷
دیپلم	۱۵	۲۵	۲۵	۲	۳/۳۳	۳/۳۳

۳۰	۳۰	۱۲	۵	۵	۳	زیر دیپلم
درصد معتبر	درصد	فراونی	درصد معتبر	درصد	فراونی	نصرت از طبقه اجتماعی
۱۶/۶۷	۱۶/۶۷	۱۰	۸/۳۳	۸/۳۳	۵	پائین
۷۰	۷۰	۴۲	۸۳/۳۴	۸۳/۳۴	۵۰	متوسط
۱۳/۳۳	۱۳/۳۳	۸	۸/۳۳	۸/۳۳	۵	بالا
۱۰۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰	۱۰۰	۶۰	جمع
درصد معتبر	درصد	فراونی	درصد معتبر	درصد	فراونی	نحوه انتخاب همسر
۱۰	۱۰	۶	۶/۶۷	۶/۶۷	۴	سنتی
۹۰	۹۰	۵۴	۹۳/۳۳	۹۳/۳۳	۵۶	غیر سنتی
۱۰۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰	۱۰۰	۶۰	جمع

توصیف نظام ارزش‌های زوجین

مطابق با جدول ۴، از مجموع کل پاسخگویان متقاضی طلاق، ۳۰٪ دارای اعتقاد ضعیف به نظام ارزشی نظری، ۴۰٪ دارای اعتقاد متوسط به نظام ارزشی نظری و ۳۰٪ دارای اعتقاد قوی به نظام ارزشی نظری بوده‌اند. این در حالی است که ۶۰٪ پاسخگویان عادی دارای اعتقاد قوی به نظام ارزشی نظری و ۴۰٪ دارای اعتقاد متوسط به نظام ارزشی نظری هستند.

از مجموع کل پاسخگویان متقاضی طلاق، ۴۵٪ آنها دارای اعتقاد ضعیف به نظام ارزشی اقتصادی، ۵٪ دارای اعتقاد متوسط و ۵۰٪ نیز دارای اعتقاد قوی به نظام ارزشی اقتصادی بوده‌اند. این در حالی بوده است که ۸۵٪ پاسخگویان عادی دارای اعتقاد قوی به نظام ارزشی اقتصادی هستند.

از مجموع کل پاسخگویان متقاضی طلاق، ۲۵٪ آنها دارای اعتقاد ضعیف به نظام ارزشی سیاسی، ۵٪ دارای اعتقاد متوسط به نظام ارزش سیاسی و ۷۰٪ دارای اعتقاد قوی به نظام ارزشی سیاسی بوده‌اند. این در حالی است که ۵۰٪ پاسخگویان عادی دارای اعتقاد متوسط به نظام ارزشی سیاسی و ۵۰٪ دارای اعتقاد قوی به نظام ارزشی سیاسی هستند.

از مجموع کل پاسخگویان متقاضی طلاق، ۵۵٪ دارای اعتقاد ضعیف به نظام ارزشی اجتماعی، ۱۰٪ دارای اعتقاد متوسط به نظام ارزشی اجتماعی و ۳۵٪ نیز دارای اعتقاد قوی به نظام ارزشی اجتماعی بوده‌اند. این در حالی است که ۵۶/۶۷٪ پاسخگویان عادی دارای اعتقاد متوسط به نظام ارزشی اجتماعی و ۴۳/۳۳٪ دارای اعتقاد قوی به نظام ارزشی اجتماعی هستند.

از مجموع کل پاسخگویان متقاضی طلاق، ۸۵٪ دارای اعتقاد قوی به نظام ارزشی دینی و ۱۵٪ دارای اعتقاد متوسط به نظام ارزشی دینی بوده‌اند. این در حالی است که ۹۵٪ پاسخگویان عادی دارای اعتقاد قوی به نظام ارزشی دینی و ۵٪ دارای اعتقاد متوسط به نظام ارزشی دینی هستند.

از مجموع کل پاسخگویان متقاضی طلاق، ۲۵٪ دارای اعتقاد ضعیف به نظام ارزشی هنری، ۴۰٪ دارای اعتقاد متوسط به نظام ارزشی هنری و ۳۵٪ دارای اعتقاد قوی به نظام ارزشی هنری بوده‌اند. این در حالی است که ۵۰٪ پاسخگویان عادی دارای اعتقاد متوسط به نظام ارزشی هنری و ۵۰٪ دارای اعتقاد قوی به نظام ارزشی هنری هستند. همان‌طور که تا این‌جا مشخص شد در بین زوجین عادی در کل ابعاد شش‌گانه نظام ارزش‌ها، در سطح ضعیف هیچ فراوانی وجود ندارد. این تفاوت می‌تواند بیانگر علت طلاق در دسته متقاضی باشد که برای اطمینان از معنی‌دار بودن این تفاوت، به آزمون مقایسه میانگین‌ها در بین دو گروه پرداخته می‌شود.

جدول (۴) توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان اعتقاد به نظام‌های ارزشی شش‌گانه

عادی		متقاضی طلاق			دسته‌ها	
درصد معتبر	درصد	فراوانی	درصد معتبر	درصد	فراوانی	ارزش‌های نظری
۰	۰	۰	۳۰	۳۰	۱۸	ضعیف
۴۰	۴۰	۲۴	۴۰	۴۰	۲۴	متوسط
۶۰	۶۰	۳۶	۳۰	۳۰	۱۸	قوی
۱۰۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰	۱۰۰	۶۰	جمع
درصد معتبر	درصد	فراوانی	درصد معتبر	درصد	فراوانی	ارزش‌های اقتصادی
۰	۰	۰	۴۵	۴۵	۲۷	ضعیف

۱۵	۱۵	۹	۵	۵	۳	متوسط
۸۵	۸۵	۵۱	۵۰	۵۰	۳۰	قوی
۱۰۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰	۱۰۰	۶۰	جمع
درصد معتبر	درصد	فراوانی	درصد معتبر	درصد	فراوانی	ارزش‌های سیاسی
۰	۰	۰	۲۵	۲۵	۱۵	ضعیف
۵۰	۵۰	۳۰	۵	۵	۳	متوسط
۵۰	۵۰	۳۰	۷۰	۷۰	۴۲	قوی
۱۰۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰	۱۰۰	۶۰	جمع
درصد معتبر	درصد	فراوانی	درصد معتبر	درصد	فراوانی	ارزش‌های اجتماعی
۰	۰	۰	۵۵	۵۵	۳۳	ضعیف
۵۶/۶۷	۵۶/۶۷	۳۴	۱۰	۱۰	۶	متوسط
۴۳/۳۳	۴۳/۳۳	۲۶	۳۵	۳۵	۲۱	قوی
۱۰۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰	۱۰۰	۶۰	جمع
درصد معتبر	درصد	فراوانی	درصد معتبر	درصد	فراوانی	ارزش‌های دینی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	ضعیف
۵	۵	۳	۱۵	۱۵	۹	متوسط
۹۵	۹۵	۵۷	۸۵	۸۵	۵۱	قوی
۱۰۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰	۱۰۰	۶۰	جمع
درصد معتبر	درصد	فراوانی	درصد معتبر	درصد	فراوانی	ارزش‌های هنری
۰	۰	۰	۲۵	۲۵	۱۵	ضعیف
۵۰	۵۰	۳۰	۴۰	۴۰	۲۴	متوسط
۵۰	۵۰	۳۰	۳۵	۳۵	۲۱	قوی
۱۰۰	۱۰۰	۶۰	۱۰۰	۱۰۰	۶۰	جمع

آزمون فرضیات

با عنایت به سطح سنجش متغیرها، نتیجه آزمون توزیع نرمال و تعداد گروه‌ها، از آزمون T استیودنت جهت آزمون فرضیات برای دو گروه مستقل استفاده شده است. در این آزمون، ابتدا مقادیر میانگین‌ها و انحراف استاندارد متغیر، در دو گروه متقاضی طلاق

و عادی مشخص گردید و سپس برای رسیدن به نتیجه نهایی و تشخیص معنی دار بودن یا نبودن تفاوت میانگین‌ها و قابلیت تعمیم‌دهی نتایج به جامعه آماری، نتایج آزمون معناداری مورد توجه و مقایسه قرار گرفت.

فرضیه اول: بین زوج‌های عادی و زوج‌های متقاضی طلاق در ارزش‌های نظری، تفاوت وجود دارد.

مطابق با جدول ۵، میانگین نظام ارزش‌های نظری در بین زوجین متقاضی طلاق (۵/۲) بیشتر از زوجین عادی (۲/۳) است. شاخص انحراف معیار نیز در دو گروه با هم متفاوت است (۳/۲۶ در برابر ۱۰/۷۸). خطای میانگین نیز در بین زوجین عادی، کمتر از زوجین متقاضی طلاق است (۰/۳۹۸ در برابر ۱/۰۳۱).

جدول ۵) مقایسه میانگین شاخص اعتقاد به نظام ارزشی نظری در بین دو گروه

زوج‌های متقاضی طلاق و عادی

گروه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای میانگین
متقاضی طلاق	۳۰	۵/۲	۳/۲۶	۱/۰۳۱
عادی	۳۰	۲/۳	۱/۷۸	۰/۳۹۸

نتایج آزمون لون در جدول ۶ حاکی از آن است که فرض برابری واریانس‌ها رد شده است ($F= ۵/۴۰۲$, $sig= ۰/۰۲۸$). آزمون مقایسه میانگین‌ها در سطر دوم نشان داد، تفاوت در میانگین‌ها معنادار و قابل تعمیم به جامعه آماری است ($T= ۲/۶۲۵$, $df= ۵۴/۷۶$, $sig= ۰/۰۲۳$). بنابراین فرضیه اول تأیید می‌گردد.

جدول ۶) آزمون مقایسه میانگین شاخص اعتقاد به نظام ارزشی نظری

	آزمون لون جهت برابری واریانس‌ها		آزمون برابری میانگین‌ها						
	F	Sig	T	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین	تفاوت خطای استاندارد	تفاوت بازه اطمینان %۹۵	
								حد بالا	حد پایین
فرض برابری واریانس‌ها	۵/۴۰۲	۰/۰۲۸		۵۸	۰/۰۰۴	۲/۹	۰/۹۱۴	۱/۰۲۹	۴/۷۷۱
فرض برابری واریانس‌ها				۵۴/۷۶	۰/۰۲۳	۲/۹	۱/۱۰۵	۰/۴۸۷	۵/۳۱۳

فرضیه دوم: بین زوج‌های عادی و متقاضی طلاق در ارزش‌های اقتصادی، تفاوت وجود دارد.

مطابق با جدول ۷، میانگین نظام ارزش‌های اقتصادی در بین زوجین متقاضی طلاق (۱۰/۹۰) بیشتر از زوجین عادی (۲/۵۰) است. شاخص انحراف معیار نیز در دو گروه با هم متفاوت است (۰/۶۸۵ در برابر ۱/۷۳۲). خطای میانگین نیز در بین زوجین عادی، کمتر از زوجین متقاضی طلاق است (۰/۳۸۷ در برابر ۰/۸۴۹).

جدول ۷) مقایسه میانگین شاخص اعتقاد به نظام ارزش‌های اقتصادی در بین دو گروه

زوج‌های متقاضی طلاق و عادی

گروه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای میانگین
متقاضی طلاق	۳۰	۱۰/۹	۰/۶۸۵	۰/۸۴۹
عادی	۳۰	۲/۵	۱/۷۳۲	۰/۳۸۷

نتایج آزمون لون در جدول ۸ حاکی از آن است که فرض برابری واریانس‌ها رد شده است ($F=۲/۳۷$, $g\text{is}=۰/۵۳۱$) آزمون مقایسه میانگین‌ها در سطر دوم نشان داد، تفاوت در میانگین‌ها معنادار و قابل تعمیم به جامعه آماری است ($T=۹$, $df=۵۲/۸۷$, $\text{sig}=۰/۰۰۰$). بنابراین فرضیه دوم تایید می‌گردد.

جدول ۸) آزمون مقایسه میانگین شاخص اعتقاد به نظام ارزشی اقتصادی

آزمون لون جهت برابری واریانس‌ها		آزمون برابری میانگین‌ها								
		F	Sig	T	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین	تفاوت خطای استاندارد	تفاوت بازه اطمینان %۹۵	
									حد بالا	حد پایین
فرض برابری واریانس‌ها			۱۰/۳۹	۵۸	۰/۰۰۰	۸/۴	۰/۸۰۸	۶/۷۴۵	۱۰/۰۵۵	
فرض نابرابری واریانس‌ها	۲/۳۷	۰/۱۳۵	۹/۰۰۰	۵۲/۸۷	۰/۰۰۰	۸/۴	۰/۸۰۸	۶/۳۸۲	۱۰/۴۱۸	

فرضیه سوم: بین زوج‌های عادی و متقاضی طلاق در ارزش‌های سیاسی، تفاوت وجود دارد.

مطابق با جدول ۹، میانگین نظام ارزش‌های سیاسی در بین زوجین متقاضی طلاق (۵/۳۰) بیشتر از زوجین عادی (۱/۷۰) است. شاخص انحراف معیار نیز در دو گروه با هم متفاوت است (۳/۹۴۵ در برابر ۱/۱۲۹). خطای میانگین نیز در بین زوجین عادی، کمتر از زوجین متقاضی طلاق است (۰/۲۵۲ در برابر ۱/۲۴۸).

جدول ۹) میانگین شاخص اعتقاد به نظام ارزش‌های سیاسی در بین دو گروه

زوج‌های متقاضی طلاق و عادی

گروه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای میانگین
متقاضی طلاق	۳۰	۵/۳	۳/۹۴۵	۱/۲۴۸
عادی	۳۰	۱/۷	۱/۱۲۹	۰/۲۵۲

نتایج آزمون لون در جدول ۱۰ حاکی از آن است که فرض برابری واریانس‌ها رد شده است ($F= ۲۷/۳۷۷$, $sig= ۰/۰۰۰$). آزمون مقایسه میانگین‌ها در سطر دوم نشان داد، تفاوت در میانگین‌ها معنادار و قابل تعمیم به جامعه آماری است ($T= ۲/۸۲۸$, $T= ۴۹/۷۴۴$, $df= ۱۸$, $sig= ۰/۰۱۸$). بنابراین فرضیه سوم تأیید می‌گردد.

جدول ۱۰) آزمون مقایسه میانگین شاخص اعتقاد به نظام ارزشی سیاسی

	آزمون لون جهت برابری واریانس‌ها		آزمون برابری میانگین‌ها						
	F	Sig	T	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین	تفاوت خطای استاندارد	تفاوت بازه اطمینان %۹۵	
								حد بالا	حد پایین
فرض برابری واریانس‌ها	۲۷/۳۷۷	۰/۰۰۰	۳/۸۳۷	۵۸	۰/۰۰۱	۳/۶	۰/۹۳۸	۱/۶۷۸	۵/۵۲۲
فرض نابرابری واریانس‌ها			۲/۸۲۸	۴۹/۷۴۴	۰/۰۱۸	۳/۶	۱/۲۷۳	۰/۷۵۴	۶/۴۴۶

فرضیه چهارم: در ارزش‌های اجتماعی بین زوج‌های عادی و متقاضی طلاق، تفاوت وجود دارد.

مطابق با جدول ۱۱، میانگین نظام ارزش‌های اجتماعی در زوجین متقاضی طلاق (۸/۲) بیشتر از زوجین عادی (۱/۸) است. شاخص انحراف معیار نیز در دو گروه با هم متفاوت است (۲/۰۹۸ در برابر ۱/۳۲۲). خطای میانگین نیز در بین زوجین عادی، کمتر از زوجین متقاضی طلاق است (۰/۲۹۶ در برابر ۰/۶۶۳).

جدول ۱۱) مقایسه میانگین شاخص اعتقاد به نظام ارزش‌های اجتماعی در بین دو گروه

زوج‌های متقاضی طلاق و عادی

گروه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای میانگین
متقاضی طلاق	۳۰	۸/۲	۲/۰۹۸	۰/۶۶۳
عادی	۳۰	۱/۸	۱/۳۲۲	۰/۲۹۶

نتایج آزمون لون در جدول ۱۲ حاکی از آن است که فرض برابری واریانس‌ها تأیید شده است ($F=۲/۷۶۹$, $sig=۰/۱۰۷$). آزمون مقایسه میانگین‌ها در سطر اول نشان داد، تفاوت در میانگین‌ها معنادار و قابل تعمیم به جامعه آماری است ($T=۱۰/۲۴۸$, $df=۵۸$, $sig=۰/۰۰۰$). بنابراین فرضیه چهارم تأیید می‌گردد.

جدول ۱۲) آزمون مقایسه میانگین شاخص اعتقاد به نظام ارزشی اجتماعی

	آزمون لون جهت برابری واریانس‌ها		آزمون برابری میانگین‌ها						
	F	Sig	T	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین	تفاوت خطای استاندارد	تفاوت بازه اطمینان %۹۵	
								حد بالا	حد پایین
فرض برابری واریانس‌ها	۲/۷۶۹	۰/۱۰۷	۱۰/۲۴۸	۵۸	۰/۰۰۰	۶/۴	۰/۶۲۴	۵/۱۲۱	۷/۶۷۹
فرض نابرابری واریانس‌ها			۸/۸۱۳	۵۲/۶۹	۰/۰۰۰	۶/۴	۰/۷۲۶	۴/۸۲۷	۷/۹۷۳

فرضیه پنجم: در ارزش‌های دینی بین زوج‌های عادی و زوج‌های متقاضی طلاق، تفاوت وجود دارد.

مطابق با جدول ۱۳، میانگین نظام ارزش‌های دینیدر زوجین متقاضی طلاق (۱/۵) کمتر از زوجین عادی (۲/۳) است. شاخص انحراف معیار نیز در دو گروه با هم متفاوت است (۱/۵۸ در برابر ۱/۷۲). خطای میانگین نیز در بین زوجین عادی، کمتر از زوجین متقاضی طلاق است (۰/۳۸۵ در برابر ۰/۵).

جدول ۱۳) مقایسه میانگین شاخص اعتقاد به نظام ارزش‌های دینی در بین دو گروه

زوج‌های متقاضی طلاق و عادی

گروه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای میانگین
متقاضی طلاق	۳۰	۱/۵	۱/۵۸	۰/۵
عادی	۳۰	۲/۳	۱/۷۲	۰/۳۸۵

نتایج آزمون لون در جدول ۱۴ حاکی از آن است که فرض برابری واریانس‌ها تأیید شده است ($F= ۰/۴۲۲$, $sig= ۰/۵۲۱$). آزمون مقایسه میانگین‌ها در سطر اول نشان داد، تفاوت در میانگین‌ها معنادار نیست ($T=-۱/۲۶۸$, $df= ۵۸$, $sig= ۰/۲۲۸$). بنابراین فرضیه پنجم رد می‌شود.

جدول ۱۴) آزمون مقایسه میانگین شاخص اعتقاد به نظام ارزشی دینی

	آزمون لون جهت برابری واریانس‌ها		آزمون برابری میانگین‌ها						
	F	Sig	T	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین	تفاوت خطای استاندارد	تفاوت بازه اطمینان %۹۵	
								حد بالا	حد پایین
فرض برابری واریانس‌ها	۰/۴۲۲	۰/۵۲۱	-۱/۲۳۲	۵۸	۰/۲۲۸	-۰/۱۸	۰/۶۴۹	-۲/۱۳۰	۰/۵۳۰
فرض نابرابری واریانس‌ها			-۱/۲۶۸	۴۹/۵۵	۰/۲۲	-۰/۱۸	۰/۶۳۱	-۲/۱۱۱	۰/۵۱۸

فرضیه ششم: بین زوج‌های عادی و زوج‌های متقاضی طلاق در ارزش‌های لذت‌جویی، تفاوت وجود دارد.

مطابق با جدول ۱۵، میانگین نظام ارزش‌های هنری (لذت‌جویی) در زوجین متقاضی طلاق (۴/۲) بیشتر از زوجین عادی (۱/۰۵) است. شاخص انحراف معیار نیز در دو گروه با هم متفاوت است (۱/۸۱۴ در برابر ۱/۰۹۹). خطای میانگین نیز در بین زوجین عادی، کمتر از زوجین متقاضی طلاق است (۰/۲۴۶ در برابر ۰/۵۷۳).

جدول ۱۵) مقایسه میانگین شاخص اعتقاد به نظام ارزش‌های هنری (لذت‌جویی) در بین دو گروه

زوج‌های متقاضی طلاق و عادی

گروه‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای میانگین
متقاضی طلاق	۳۰	۴/۲	۱/۸۱۴	۰/۵۷۳
عادی	۳۰	۱/۰۵	۱/۰۹۹	۰/۲۴۶

نتایج آزمون لون در جدول ۱۶ حاکی از آن است که فرض برابری واریانس‌ها تأیید شده است ($F=۳/۶۳۷$, $sig=۰/۰۶۷$). آزمون مقایسه میانگین‌ها در سطر اول نشان داد، تفاوت در میانگین‌ها معنادار و قابل تعمیم به جامعه آماری است ($T=۵/۰۴۹$, $df=۵۸$), پس فرضیه ششم تأیید می‌شود. ($sig=۰/۰۰۰$).

جدول ۱۶) آزمون مقایسه میانگین شاخص اعتقاد به نظام ارزشی هنری

	آزمون لون جهت برابری واریانس‌ها		آزمون برابری میانگین‌ها						
	F	Sig	T	درجه آزادی	سطح معناداری	اختلاف میانگین	تفاوت خطای استاندارد	تفاوت بازه اطمینان %۹۵	
								حد بالا	حد پایین
فرض برابری واریانس‌ها	۳/۶۳۷	۰/۰۶۷	۵/۹۳۷	۵۸	۰/۰۰۰	۳/۱۵	۰/۵۳۱	۲/۰۶۳	۴/۲۳۷
فرض نابرابری واریانس‌ها			۵/۰۴۹	۵۲/۴۱	۰/۰۰۰	۳/۱۵	۰/۶۲۴	۱/۷۹۶	۴/۵۰۴

بحث و نتیجه‌گیری

همان‌طور که اینگلهارت در نظریه دگرگونی ارزشی خود ذکر کرده است، در جامعه فعلی، ارزش‌های مادی جای ارزش‌های فرامادی را گرفته‌اند و این تغییر ارزش‌ها، آسیب‌های اجتماعی زیادی به جامعه، از جمله زندگی زناشویی وارد کرده است. اینگلهارت در نظریه خود از جایگزینی ارزشی بین‌نسلی سخن گفته و معتقد است جوانان ارزش‌های مادی بیشتری نسبت به نسل قبل از خود دارند. نتایج تحقیق حاضر نیز تأییدکننده این نظریه است، از این منظر که به نتایج تحقیق امام‌جمعه‌زاده، رحیمی و حاتمی نسب (۱۳۹۱) نزدیک است که در پژوهش‌شان نشان داده‌اند که تغییرات نسلی در گرایش مردم به سوی ارزش‌های پسامادی‌گرایی مؤثر بوده‌اند.

یافته‌های مطالعه عظیمی هاشمی و دیگران (۱۳۹۴) نیز مؤید تفاوت‌های بین‌نسلی و درون‌نسلی در خصوص ارزش‌های همسرگزینی و رابطه با جنس مخالف است. در این پژوهش یافته‌ها نشان داد دانشجویان به‌طور مشهودی تمایل دارند، همسران‌شان را خودشان انتخاب کنند. نزدیک به یک سوم نسل جوان، دوستی دوجنس مخالف را نمی‌پذیرند، در حالی که نیمی از جوانان با شرایط خاص و بقیه به راحتی این روابط را می‌پذیرند. این داده‌ها در خصوص نوع رابطه با جنس مخالف، حاکی از شکاف و قطبی شدن ارزشی در نسل جوان است. از این‌رو، تغییرات ارزشی از این نوع، نتایج ناخوشایند و عمیق‌تر خود را در زندگی مشترک نشان می‌دهند.

یافته‌های پژوهش عباسی مولید (۱۳۹۰) نشان داد بین تعهد زناشویی و ارزش‌های فرهنگی زوجین، رابطه معناداری وجود دارد. همان‌طور که از نتایج این تحقیق بر می‌آید، میانگین نمرات زوجین متقاضی طلاق در ارزش‌های مادی بیشتر از میانگین نمرات در زوجین عادی بوده است. زاهدی و خضرزاد (۱۳۹۲) در تحقیقی نشان دادند که ارزش‌های غیر سنتی خانواده بیشتر شده و ارزش‌های سنتی کاهش یافته است. در پژوهش آزاد ارمکی و ظهیری‌نیا (۱۳۸۹)، نیز نتایج گویای آن است که هم والدین و هم فرزندان، ارزش‌های مادی را نسبت به ارزش‌های فرامادی، در اولویت بالاتری قرار می‌دهند.

نتایج تحقیق لاپلانت، میلر و مالهرب (Laplante, Miller & Malherbe: 2006) که به تحول ارزشی در کانادا از سال ۱۹۵۰ میلادی تا اوایل دهه ۲۰۰۰ میلادی پرداخته‌اند نیز همسو با این نتیجه است. در تحقیقی وثوقی و رضائیان (۱۳۹۳)، نشان می‌دهند که به زبان اینگلهارتی چون جامعه لک در دوره کمیابی به سر می‌برد، بنابراین مهم‌ترین اولویت‌های ارزشی افراد، ارزش‌های مادی هستند و هنوز این افراد، به سطح ارزش‌های فرامادی نرسیده‌اند. تحقیق بهشتیان (۱۳۹۵) نیز در تأیید این مدعا نشان داد که ملاک‌های فرهنگی و قومی، مذهبی، روان‌شناختی، شرایط خانواده و علائق مشترک زنان و مردان در ازدواج اول و دوم متفاوت است و ملاک عشق در زنان در ازدواج اول و دوم متفاوت بوده و در مردان، تفاوتی مشاهده نشد. مطالعه گانت (Gaunt, 2011) هم که شباهت در حوزه نگرش و دینداری را ضعیف به دست آورده است، نشان از این مدعا دارد.

به نظر می‌رسد برای رفع مسأله تسلط ارزش‌های مادی، همه نهادهای جامعه‌پذیرکننده مخصوصاً سازمان صدا و سیما، نقش مؤثری در زمینه آموزش و تکرار آموزه‌هایی دارند که بتواند به تدریج ارزش‌های فرامادی در جامعه رازنده و پویا نماید. در این راستا، نشان دادن زندگی در نمونه‌های دو نسل در فیلم‌ها و نمایش‌ها و برنامه‌های آموزشی در صدا و سیما نقش مهمی دارد. هم‌چنین معرفی نمونه‌های موفق از هر دو نسل که به‌رغم تغییر ارزش‌ها در زندگی، راه موفقیت را پیموده‌اند نیز می‌تواند الگوسازی برای نسل‌های بعدی باشد.

منابع

- آزاد ارمکی، تقی؛ ظهیری نیا، مصطفی (۱۳۸۹). "بررسی سنخ‌های ارزشی و تغییرات فرهنگی در خانواده". *خانواده پژوهی*، دوره ششم، ش ۳ (پاییز): ۲۷۹-۲۹۷.
- آزاد ارمکی، تقی؛ غیاثوند، احمد (۱۳۸۳). *جامعه‌شناسی تغییرات فرهنگی در ایران*. تهران: نشر آن.
- امام‌جمعه‌زاده، سیدجواد؛ رحیمی، رئوف؛ حاتمی نسب، سیدحسین (۱۳۹۱). "انقلاب خاموش در جوامع فراصنعتی: تغییر در اولویت ارزش‌ها". *پژوهش‌های سیاسی جهان/اسلام*، دوره دوم، ش ۳: ۶۱-۸۵.
- اینگلهارت، رونالد (۱۳۷۳). *تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی*. ترجمه مریم وتر. تهران: کویبر.
- بهشتیان، محمد (۱۳۹۵). "بررسی مقایسه‌ای ملاک‌های ازدواج (اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، ظاهری و دموگرافیک) زوج‌های در شرف ازدواج دوم با ملاک‌های آنها در ازدواج اول". *جامعه‌پژوهی فرهنگی*، سال هفتم، ش ۲ (تابستان): ۱-۲۱.
- روشه، گی (۱۳۷۹). *کنش اجتماعی*. مترجم هما زنجانی‌زاده. مشهد: دانشگاه فردوسی.
- زاهدی، محمدجواد؛ خضرنژاد، عمر (۱۳۹۲). "نوسازی و فرایند تحول ارزش‌ها در حوزه خانواده (نمونه موردی: دگرگونی ارزش‌های خانوادگی در شهر بوکان)". *جامعه‌شناسی ایران*، دوره چهاردهم، ش ۱ (بهار): ۶۸-۹۷.
- عباسی مولید، حسین (۱۳۹۰). "رابطه‌ی تعهد زناشویی با ارزش‌های فرهنگی زوجین (مطالعه‌ی موردی: استان خراسان جنوبی)". *مطالعات انتظامی شرق*، پیش شماره (مهر): ۷-۱۴.
- عظیمی هاشمی، مژگان، و دیگران (۱۳۹۴). "ارزش‌ها، نگرش‌ها و الگوهای کنش نسل جوانان در خصوص همسرگزینی و روابط پیش از ازدواج". *راهبرد فرهنگ*، دوره هشتم، ش ۲۹ (بهار): ۱۷۹-۲۱۲.
- میردریگوندی، رحیم (۱۳۸۲). "رابطه شخصیت با نظام‌های ارزشی از دیدگاه

- آلپورت (با نگاهی ویژه به ارزش دینی) "معرفت، ش ۶۴ (فروردین): ۷۶-۸۲.
- وثوقی، منصور؛ رضائیان، علی (۱۳۹۳). "بررسی جامعه‌شناختی تغییرات فرهنگی در مناطق لک‌نشین". *مطالعات جامعه‌شناختی ایران*، دوره چهارم، ش ۱۵ (زمستان): ۸۹-۱۰۲.
- Borgatta Edgar, F.; Marie, L. Borgatta (1992). *Encyclopedia of Sociology*. New York: Macmillan Publishing Company.
- Gaunt, R. (2011). "Couple Similarity and Marital Satisfaction: Are Similar Spouses Happier". *Journal of Personality*, Vol. 74, No. 5: 7-14.
- Allport Gordon, W. (1955). *Becoming: Basic considerations for a psychology of personality*. New Haven: Yale University Press.
- Hall, Scott S. (2006). "Marital Meaning Exploring Young Adults". *Belief Systems About Marriage*, Vol. 27, No. 10: 1437 – 1458.
- Laplante, Benoit; Miller, Caia; Malherbe, Paskall (2006). "The Evolution of Beliefs and Opinions on Matters related to Marriage and Sexual Behaviour among French-speaking Catholic Quebecers and English-speaking Protestant Ontarians". *Canadian Studies in Population*, Vol. 33, No. 2: 209-239.
- Parsons, Talcott (1951). *The Social System*. New York: The Free Press.